

Tidskriften Kommentar om Pakistan-Bangladesh

Innehåll

Pakistans sönderfall?	1
Västpakistan – Östbengalen	9

Vanna Beckman

Pakistans sönderfall?

Ur *Kommentar* nr 3 1971

Nationalism och klasskamp

Valen i Pakistan i vintras ledde till seger för Sheik Mujibur Rahmans parti Awami League i Öst och Ali Bhuttos People's Party i Väst. Ännu har de militära ledarna inte lämnat ifrån sig makten till de "folkvalda", framför allt därför att finansintressen i Västpakistan fruktar de självständighetskrav som Awami League företräder. I denna artikel ges en kort redogörelse för situationen och intervjuer med två östpakistanska socialister.

1947 delades den brittiska kolonin Indien av kolonialmakten upp i staten Indien och staten Pakistan, den förra huvudsakligen hinduisk, den senare huvudsakligen muselmansk. Den intrikata splittringen mellan ett Väst- och ett Öst-Pakistan har bidragit till att möjliggöra en fortsatt kolonial exploatering av Pakistan från briterernas sida: Juten som är den största pakistanska råvaran exporteras fortfarande huvudsakligen obearbetad och fortfarande huvudsakligen till Storbritannien.

Den svenska regeringen beviljade i början av mars försäljning av fyra SAAB-105 attackplan till Pakistan. Demonstrationer och gatustrider inträffade strax efteråt i Östpakistanens huvudstad Dacca. Då ändrade regeringen sitt beslut och drog tillbaka tillståndet. Är den svenska utrikesrapporteringen så dålig, eller låter regeringen vapenförsäljning pågå om bara den svenska opinionen inte har reda på att förhållandena inte är så lugna och stabila som enligt lagen förutsätts för att svensk krigsmateriel ska få exporteras? I varje fall har motsättningarna mellan Öst- och Västpakistan existerat ända sedan Pakistan skapades 1947. Folket i Östpakistan utsätts för en tredubbel exploatering: imperialismen på Västpakistan, den västpakistanska härskande klassen på Östpakistan och den östpakistanska feodal- och borgarklassen på de fattiga massorna.

I vinter har för första gången allmänna val hållits i hela Pakistan både till ett nationellt parlament och till fem provinsparlament. Med en vänlig tolkning av den svenska regeringens handlande skulle man kunna gissa att den hoppades att detta för en tid skulle stabilisera förhållandena. Det fanns en chans att den härskande klassen i Västpakistan hade insett att om den över huvud taget skulle kunna fortsätta att suga ut den östliga provinsen så måste den göra vissa eftergifter. Det parti som vann valet i Östpakistan, Awami League, skulle säkert gett den tillfälle att bibehålla relationerna om än inte på lika fördelaktiga villkor.

Stormakterna, inklusive USA, tycks ha kommit till den slutsatsen. Awami League tar trots sin socialistiska vokabulär inte ställning till USAs politik i Asien och anses ha förtäckt stöd från USA. Den senaste tidens händelser visar emellertid hur ohållbar kompromissen blir, om den alls går att upprätta. Om den lyckas, om parlamentet träder i funktion, och om Awami Lea-

gues moderata självständighetskrav uppfylls, återstår de sociala omvälvningar som förr eller senare kommer att ske i det östpakistanska samhället. Det är inte till någon lugn och fredlig del av jorden som Sverige vill sälja sina attackplan. De sekundära och irrationella motsättningarna till Indien fortsätter ju också att vara ett faktum.

Det exploaterade Östpakistan

Östpakistan är ett land med oerhört bördig jord, framför allt i det stora delta som bildas där de båda jättefloderna Ganges och Brahmaputra tillsammans rinner ut i Bengaliska viken. Jorden ger emellertid i förhållande till sina förutsättningar låg avkastning – ägandestruktur och arvs-lagstiftning omöjliggör ännu en effektivisering.

Fakta om Pakistan

Pakistan är ungefär två gånger så stort som Sverige. Östpakistan omfattar bara 15 procent av ytan men där bor ca 70 av landets 130 miljoner invånare. Provinserna i Västpakistan är Punjab, Sind, North Western Frontier Province och Baluchistan. (Dessa har fått egna provinparlament genom de senaste valen, liksom Östpakistan.)

Staten Pakistan skapades vid Indiens delning 1947, då briter erkände de båda staterna Indien och Pakistan som självständiga. Under självständighetskampen hade det muselmanska motståndet letts av Muslim League med Mohammed Ali Jinnah i ledningen. Men så sent som i Lahoredeklarationen 1940 – där muselmanernas ledare slutligt ställer krav på bildandet av en muselmansk del av Indien – talades det om Indiens nordvästra och östra delar som oberoende stater. Att muselmanerna i den östra delen gick med på en sammanslagning av dessa kan delvis förklaras med frånvaron av en stark borgarklass där – den östbengaliska ekonomin och administrationen dominerades före delningen av hinduer, som flydde till den indiska staten. Gränserna för den nya staten drogs rakt igenom Punjab i väster och rakt igenom Bengalen i öster. Västpunjaber kom redan från början att helt dominera den pakistanska statsapparaten, armen och ekonomin.

Under de 24 år som gått har Västpakiastans ekonomi kontrollerats av tjugo dominerande finansfamiljer. Östpakistan som från början av statens historia varit den del av landet som tagit in utländsk valuta på sin juteexport, har underutvecklats genom brist på investeringar, bistånd och statliga anslag som i stället gått till Väst. Ännu exporteras över hälften av Östpakiastans jute obearbetad, de lokala industrierna som finns ägs av de tjugo västpakiastanska familjerna.

Industrin som nästan enbart sysslar med bearbetning av jute och i viss mån bomull ger också ovanligt låg avkastning. Den ägs till övervägande delen av västpakiastanska storkapitalister. 60 procent av Östpakiastans jute, som är den helt dominerande exportvaran, exporteras fortfarande obearbetad, till sjunkande världsmarknadspriser (syntetiska material utgör ett ökande hot, Indien och Thailand har markant ökat sin juteproduktion).

Över 70 procent av Östpakiastans befolkning bor på landsbygden. Av den äger majoriteten ingen eller ytterst litet jord. De arbetar som daglönare och som "sharecroppers", arrendatorer som teoretiskt sett får 50 procent av den skörd de producerar, i praktiken ofta mindre. Dessutom kan de ofta inte klara sig på hälften utan måste låna pengar av penningutlånare som oftast tar över hundra procent i ränta. Deras situation blir med ökande levnadsomkostnader alltmer ohållbar, de lämnar i allt större utsträckning landsbygden, tvingas bosätta sig i alltmer vidsträckt slumområden i städerna. De får ströjobb som daglönare, i bästa fall jobb som cykelrickshaförare. Några får anställning inom industrin, till oerhört låg lön och med urusla arbets- och levnadsförhållanden.

I delatlandet där jorden genom avlagring av .flodslam ständigt ökar ockuperade förr de rika den nya jorden med våld, en statlig reglering ger nu ny jord till staten för utdelning bland de jordlösa. På grund av korruption och samarbete mellan de besuttna och de statliga tjänstemännen blir resultatet ofta detsamma som tidigare: de fattiga betalar mutor och väntar; under tiden brukar de rika jorden. Förbittringen bland de jordlösa på landsbygden är stor, man behöver inte resonera länge med dem för att de ska börja tala om väpnat uppror och våld bakom kraven. Bland de arbetslösa eller undersysselsatta i städerna är situationen också förtvivlad. Strejker inom olika fackföreningar förekommer var och varannan dag.

Upproret 1969

Under senare delen av 1968 och början av 1969 förekom en landsomfattande s k gherao-rörelse: de anställda på fabrikerna stängde in ägarna och fabriksledningen på deras kontor och höll dem instängda tills arbetarnas ekonomiska krav uppfylldes. Detsamma inträffade inom statliga verk. Landet över hölls demonstrationer och protester oftast anförda av studenterna. I Dacca förekom vilda strider mellan befolkningen och polisen, byggnader brändes ner, hela förvaltningen kom i gungning. Demonstrationerna var riktade mot Ayub Khan. Kraven var ”en man en röst” (enligt Ayub Khans ”basic democracy”-system skedde valen indirekt och redan på basnivån dominerade de stora jordägarna och mellanbönderna som tjänstgjorde som lakejer åt de rika), autonomi för Östpakistan och avskaffande av Ayubs system med landet som en enda administrativ enhet.

Ayub Khan tvingades avgå sedan han förgäves försökt komma till tals med de två ledare som genom revoltrörelsen blev dominerande populära gestalter: i Västpakistan Ali Bhutto, ledare för People's Party och tidigare utrikesminister under Ayub Khan, och i Östpakistan Sheik Mujibur Rahman som leder Awami League, det parti som i valen i vinter vann 99 procent av alla röster i Östpakistan. Militären tog över, Yahya Khan blev president och krigslagar infördes. Det anses att endast cirka 15 procent av de krav som arbetarna genomdrivit i gherao-rörelsen blev bestående efter militärlagarnas genomförande, resten annullerades.

Ändå har successivt flera av de andra kraven från rörelsens höjdpunkt försiktigt genomförts, t ex en liberalare arbetslagstiftning med strejkrätt om varsel utfärdas två veckor innan. Och i vintras hölls alltså direkta val, inte bara till ett parlament utan också till provinsiella församlingar. Att dessa krav tillgodosetts beror säkert på styrkan i manifestationerna 1969 och på den fortsatta aktiviteten bland arbetarna; studenternas ökade medvetenhet och agitation; begynnande och för jordägarna skrämmande tecken på revolt bland bönderna. En försiktig reformpolitik är givetvis från de härskandes synpunkt tillräddig.

För massorna ändras ingenting

Men – innebär detta att kraven tillfälligt tillgodoses någon förändring för de fattiga massorna? Säkerligen inte. Om presidenten verkligen överlämnar makten till det nya parlamentet så kommer det att domineras av Awami League med Sheik Mujibur Rahman i spetsen, och i andra hand av People's Party under Ali Bhutto. Awami League företräder först och främst den östpakistaniska borgarklassen, som under de närmast koloniala förhållanden som Västpakistan vidmakthåller i Öst, inte fått utveckla sig.

Partiet håller sig med en socialistisk vokabulär, och ämnar t ex nationalisera den östpakistaniska juteindustrin. Men eftersom detta kommer att innebära att makten flyttas över till den ytterst ineffektiva och korrumperade statsapparaten finns det små förutsättningar för att det skulle innebära någon förändring av situationen för arbetarna.

I juteindustrin har förutom arbetarna de små odlarna varit de verkligt lidande. De står för största delen av råvaran, som de av ett otal mellanhänder tvingas sälja sin vara till; långt under det pris som industrin sen betalar. Där har statens ineffektivitet redan visat sig: flera kontroll- och regleringsorgan har satts upp för att råda bot på detta missförhållande, men situationen har inte förändrats.

Var är den socialistiska rörelsen i allt detta? Varför lyckades den inte leda eller åtminstone dra fördel av den häftiga revolten 1968-69? Hur kunde Awami League få ett så kompakt folkligt stöd trots att det inte företräder de fattiga massorna? Svaren är sammansatta – jag ska här återge delar av svar ur några intervjuer med socialister i Östpakistan.

Svar från socialister

K G Mustafa har varit medlem i kommunistpartiet ända sen före Indiens delning 1947. Han är dessutom journalist och har publicerat en analys av partiets historia. Själv tillhör han nu en av de tre eller fyra prokinesiska grupperna.

Indiens kommunistiska parti delades i och med Indiens delning. Var inte det att ge efter för de reaktionära krafterna –delningen skedde ju på grundval av religion?

Mustafa: ”Nej, delningen skedde på grundval av politiska rörelser. Den politiska rörelsen för Pakistan, Muslim League, företrädde framför allt de muselmanska köpmännen plus en del feodala element. De religiösa muselmanska ledarna var däremot för Kongresspartiet. Det var det brittiska parlamentet som skapade två stater som blev politiskt oberoende.

Också kommunisterna tvingades arbeta inom var och en av dessa stater. Principen för oss var att den som bodde eller härstammade från de delar som blev Pakistan stannade där, och tvärtom. Man kunde också få lov att välja att flytta till den andra sidan, men det var snarare undantagsfall. I den östpakistanska delen av Pakistans kommunistiska parti (som hade rätt att handla självständigt också i policyfrågor men som hade en gemensam centralkommitté med den västpakistanska delen) dominerade till en början hinduerna. Den kommunistiska rörelsen var av tradition stark i vissa distrikt i Bengalen, men Kongresspartiet var hela tiden det starkaste också här.

Innan PKP hunnit anta någon egen linje antog alla kommunistpartier i regionen ett beslut om att gå in för proletariatets väpnade kamp, framför allt i städerna. För PKPs del antogs denna linje enbart i öst, i Västpakistan var partiet alltför svagt. Men svagheten i öst blev också uppenbar. Beslutet om väpnad kamp fattades utan att partiet hade någon väpnad gren, man skulle strida med vad man hade. Vår upprorsrörelse krossades på mindre än ett år, trots att vi faktiskt stred en hel del på vissa håll. Men partiet var småborgerligt med en inlärd marxistisk ideologi, det visade sig hur fel det var med en stadsbaserad småborgargrupp som spred sig på landsbygden för att strida. I Burma och Indonesien hade väl partierna en del vapen sen den antijapanska kampen, hos oss hade vi ingenting.

Kampen svår efter självständigheten

När vi 1950 antog linjen att i stället gå ut på landsbygden och bygga upp bondebaser i byarna, befria byarna och sen omringa städerna visade det sig att vi inte klarade det heller. Vi visste inte hur vi skulle politisera bönderna, de hade inget förtroende för oss. Det hängde också ihop med att de så snart efter självständigheten ännu inte hunnit bli desillusionerade, de hade fortfarande tilltro till de partier som lett självständighetskampen. I Västpakistan krossades mer eller mindre hela partiet genom en sammansvärjningsrättegång, där de flesta kamraterna dömdes till långvariga straff. Senare har flera av dem flytt till Indien.

På inrådan av den internationella kommunistiska rörelsen och i enlighet med våra egna erfarenheter beslöt vi 1951, liksom man gjorde i Indien, Burma, Indonesien osv att inte för närvarande gå in för väpnad kamp. Vi skulle slå in på en fredlig väg, arbeta genom och för den parlamentariska demokratin, för vissa reformer och en demokratisering av samhället. Eftersom det ansågs taktiskt omöjligt att arbeta som ett kommunistiskt parti beslöt vi samarbeta med andra partier. I ”For a Lasting Peace and a People's Democracy” som var ett av språkrören för den internationella rörelsen och gavs ut i Prag sades det att den demokratiska rörelsen i Östpakistan nu kanaliseras genom Jinnahs Awami League.

Men givetvis fanns det opposition mot en sådan linje inom partiet; vi tillät genom fredliga uppgörelser grupper att arbeta med olika metoder. Tidvis fanns fyra linjer: en som arbetade inom det nu sekulariserade Awami League, en som var med och skapade Demokratiska partiet, en som arbetade öppet som kommunistparti (när det under kortare perioder inte var förbjudet), och en underjordisk gren.

Med 20e partikongressen i Sovjet befastes förstås den fredliga vägen. Den parlamentariska grenen av partiet tog helt ledningen och många började tro att det kanske inte var så nödvändigt att göra revolution. Det gick vid ett tillfälle så långt att Awami League som tänkte legalisera partiet igen ombads av de kommunister som fanns inom AL att inte göra det!

Marxistiska småborgare misslyckas

Jag har försökt analysera anledningen till att kommunistpartierna i Indien och Pakistan misslyckades, medan Kinas, som tillkom i ungefär samma historiska situation, lyckades. Jag har kommit fram till att orsaken framför allt måste vara vår småborgerliga inriktning. De ledande var småborgerliga element som stridit mot britterna, tillbragt lång tid i fängelse på Andamanöarna där de läst sig till marxister. Vi hade ingen kontakt med bönderna eller arbetarna. Vid varje ny situation svängde vi än åt höger än åt vänster. Vid vänstersvängarna fanns det inte ens någon äventyrlig vänster-linje –vi hade inte ens mod till äventyrlighet. När folk demonstrerade mot höjda priser 1956 gick vi så långt som att avråda det för att inte störa regeringen.

Vi ser fortfarande resultatet av denna politik. Vi har inte gett folket något, inte gjort något för dem; därför får Awami League fortfarande deras stöd. Vi stred för språkfrågan, för medborgerliga rättigheter, för en oberoende utrikespolitik. Det var nog bra. Men vad spelar det för roll om en kommunist sitter i fängelse för en bonde som blir fråntagen sin jord, därför att han inte har råd att betala en rupie i årlig skatt?

Från 1960 fördes en hård diskussion om dessa frågor. Efter Kubakrisen aktualiserades frågorna ytterligare om vilken roll Sovjet spelade. Den teoretiska basen för kritiken fann man hos KKP:s öppna brev till SUKP 1962. Och 1966 skapades inom samma centralkommitté två kommunistiska partier, alla medlemmar fick välja parti.

Moskvalinjen samarbetar nu med NAP (National Awami Party) – Waligruppen i Väst-pakistan, medan dess ledarskap är under jord. Pekinglinjen är splittrad i tre. Ledarskapet från 1966 för East Pakistan Communist finns kvar där, det är andra grupper som brutit sig ur. (Den ursprungliga kallas oftast Toha-gruppen.) 1967 skapades East Bengal Communist Party (Marxist-Leninist) som kallas Mothin-Alauddingruppen. Den har sin tyngdpunkt i Chittagong och Pabna-distriktet. Två andra grupper som huvudsakligen utgjordes av studenter kallar sig Sam. ordningskommittén för kommunistiska revolutionärer (kallas Zafer-Menon gruppen) och Revolutionära arbetarrådet som huvudsakligen agerar kring Barisal och i Chittagong-bergen.” (Starka Che Guevara-anhängare enligt andra sagesmän. V B)

Pakistanska partier

Muslim League – det parti som ledde självständighetsrörelsen bland muselmanerna före Indiens delning under Mohammed Ali Jinnah.

Awami League (Folkförbundet) – ett östpakistanskt parti som av Tariq Ali (se litteraturanvisningen) karakteriseras som högeropportunistiskt socialdemokratiskt. Företrädare framför allt den östpakistanska ”outvecklade” borgarklassen och dess krav på större självbestämmanderätt i förhållande till Västpakistan. Ledare Sheik Mujibur Rahman (som inte är shejk utan heter så).

National Awami Party (Nationella folkpartiet) – finns både i Öst- och Västpakistan men utan samband med varann. I Väst kallas det NAP-Wali och samarbetar med det pro-sovjetiska kommunistpartiet, i Öst NAP-Bashani, efter Maulana Bashani som är dess mångårige ledare. Partiet står till vänster om Awami League och hävdar liksom de socialistiska partierna Östpakistanens oavhängighet från Väst. Bashani tycks emellertid ha förlorat kraftigt i inflytande efter det senaste valet där han inte ställde upp. Awami League kan sägas ha gått om honom till höger, de revolutionära partierna till vänster. Men partiet har spelat en viktig historisk roll eftersom olika vänstergrupperingar haft och i viss utsträckning fortfarande har samarbete med det som en öppen och legal partiorganisation.

People's Party (Folkpartiet) – får av Tariq Ali samma definition som Awami League. Det leds av Ali Bhutto och verkar endast i Västpakistan. Det borde vara en logisk samarbetspartner för Awami League inom det nyvalda parlamentet men dras med finansiering och lojaliteter från en del av den feodala överklassen och finansfamiljerna i Väst – det måste vara förklaringen till att Bhutto har svårt att acceptera att dela makten med Sheik Mujibur.

Pakistan Communist Party – en del av partiets historia ges i intervjun med K G Mustafa här intill.

Östpakistanska kommunistpartiet, Östbengaliska kommunistpartiet, Samordningskommittén för kommunistiska revolutionärer och Revolutionära arbetarrådet – samtliga prokinesiska partier. Splittringen beror, enligt samtliga sagesmän, huvudsakligen på personmotsättningar, förklarliga under nuvarande epok.

Ett flertal muselmanska konservativa partier – som samtliga i det senaste valet visade sig ha förlorat greppet om folket.

Hur ser du på situationen nu och för framtiden?

Mustafa: ”En rad förändringar har inträffat sen 1968. Vi har insett hur litet som har åstadkommit under de 23 år som gått, därför att vi inte förstått att bönderna är den viktigaste kraften i ett land där 80 procent av befolkningen arbetar med jorden. Om vi ska befria någonting, om något ska göras någonstans så är det bland bönderna. Detta medvetande finns hos alla grupperna nu. Det finns stora likheter mellan grupperna och alla lägger huvudvikten vid bönderna. De inser också att ledarskapet måste ligga hos proletariatet. Och även om det inte är möjligt ännu – folket har ännu ingen utbildning – så måste proletariatets ideologi representeras av marxism-leninismen och de praktiska konsekvenserna av Mao Tse-tungs tänkande leda partiet. Det är det väsentliga för alla grupperna trots splittringen, och det är ett gott tecken. Rörelsen har kommit på rätt spår, även om den ännu inte gått någon lång väg.

Det viktigaste fann vi vara att skapa en väpnad bonderörelse. Men hur? Ingen har något färdigt svar. Kinas erfarenheter kan inte direkt överföras hit för kinesiska förhållanden exi-

sterar inte här. Östpakistan måste finna sin egen lösning på sina egna problem. Alla grupper har kommit fram till att man måste beväpna de fattiga och jordlösa bönderna för kamp mot deras omedelbara fiende, de lokala tyrannerna, det må vara en rik bonde, en storgodsägare, en penningutlånare eller en marionett skapad av Ayub Khan som instrument för förtryck och utsugning. Om de fattiga bönderna kan bekämpa dem så har en kärna skapats för en revolutionär bonderörelse. Denna utveckling har börjat på senare tid. Det är en ny väg, och den är hoppningivande. Man kan ännu inte bedöma resultaten, det är en ny erfarenhet. Det tar sin tid. Men det har åtminstone skett en omsvängning i inriktningen. Nu är rörelsen verkligen inriktad på proletariatet, inte som tidigare på småborgarna!”

Studenter försöker ”deklassera” sig

Generalsekreteraren i Östbengaliska arbetarfederationen i Tungi, en industristad norr om Dacca är en av de studenter som lämnat sin borgerliga karriär och nu enbart arbetar politiskt. Federationen hör ihop med den ovan nämnda prokinesiska Zafer-Menongruppen, och omfattar nu 17 000 18 000 arbetare av totalt 20 000 i Tungi. Gruppen började arbeta i Tungi för ungefär fem år sen. Före gherao-rörelsen var arbetarnas minimilön 70 Rs per månad (cirka 50 kr). I Tungi lyckades arbetarna bibehålla de fördelar som nåddes under gheraotiden och har därför nu en minimilön på 125 Rs per månad. Företagen måste hålla minst 25 procent av arbetarna med bostad, men bostäderna är usla, ofta bor 5-7 man i varje rum, som bara består av dessa 5-7 bäddar. Det är också vanligt att man sover i skift i sängarna, i takt med arbetsskiften. Dessa arbetares familjer bor i allmänhet kvar ute i byarna, det är alltså knappast ett renodlat industriproletariat i teoretiska termer. De arbetare som inte får husrum bor i hyddor omkring fabriken eller i angränsande byar.”

Vilka är federationens dagskrav?

Svar: ”200 Rs per månad i minimilön; ny arbetslagstiftning; att de arbetare som mist sitt arbete på grund av politisk eller facklig aktivitet återanställs. Men vi tror inte att uppfyllandet av dessa krav ändrar något väsentligt i arbetarnas situation. Vi vill förändra hela samhället och hoppas att arbetarna ska spela en viktig roll i revolutionen.”

Lägger ni huvudvikten vid arbetarna?

Svar: ”Nej. Vi arbetar på tre linjer: bland arbetare, bönder och studenter. Arbetet bland bönderna är det viktigaste. Vårt mål är att upprätta en folkdemokrati i Östbengalen. Alltså politiskt oberoende som nation och folkdemokrati som socio-ekonomiskt system, vilket är steget före socialism. Landet är inte industrialiserat men vi hoppas successivt kunna bygga socialismen, som steget efter folkdemokratien.”

Hur ser du på den nuvarande splittringen inom den revolutionära rörelsen?

Svar: ”Den är oundviklig för närvarande. När krisen djupnar, när en revolutionär atmosfär skapas i landet finns splittringen. En ny polarisering kommer att inträffa och då uppstår en ny situation.”

Du är själv universitetsstudent. Borde inte arbetarnas organisation ledas av arbetare?

Svar: ”I vår kommitté finns både arbetare och utomstående. Det är de intellektuella eller läskunnigas plikt att gå ut till arbetare och bönder och förklara marxismen. De ska lära ut marxismen och lära av folket och sprida socialismen genom en intensifierad klasskamp. Utan klasskamp kan inte de intellektuella 'deklassera' sig – vilket är en nödvändighet – och utan den uppstår inte revolutionära kadrer ur proletariatet. Genom den kan ett revolutionärt parti

byggas.”

Kommer ett eventuellt maktövertagande av Awami League att förändra något i arbetarnas och böndernas situation, tror du?

Svar: ”Nej, om inte hela den socioekonomiska strukturen i landet förändras sker ingen förändring för arbetare och bönder.”

Men arbetarna och bönderna röstade på Awami League?

Svar: ”Inte här i Tungi, men i övrigt ja. Det beror på att AL red på den nationella östpakistan-ska frågan.”

För inte den revolutionära rörelsen fram den?

Svar: ”Jo, men den har inte lyckats föra fram den till folket på ett effektivt sätt.”

Är tiden mogen, anser du, för en revolution i Östpakistan?

Svar: ”De objektiva förhållandena är nog mogna, men de subjektiva – ett fast organiserat revolutionärt parti med massorna bakom sig – saknas ännu. Genom att utveckla klasskampen kom. mer också partiet att utvecklas.”

Kan ni arbeta öppet i nuvarande politiska situation?

Svar: ”Här i Tungi går det. Det är svårt att arrestera någon här. En av mina kamrater, Kazi Zafer, är dömd till sju års fängelse men varje gång de försöker arrestera honom försvaras han av folket. Men i andra delar av landet, t ex i Dacca är det svårare.”

Kommer Awami Leagues regim att göra nån skillnad för er?

Svar: ”Inte direkt för oss. Det mesta den kan göra är en del reformistiskt arbete, som kanske kan missleda folk under en mycket kort period.”

Ni inriktar ert huvudsakliga arbete på bönderna, är det en naxalitisk rörelse? (Om naxaliterna se *Kommentar 2/69*).

Svar: ”Ja vi arbetar med bönderna, därför att det inte kommer att vara möjligt att starta ett väpnat uppror i städerna eller industriområdena. Det måste bli ett utdraget krig där byarna successivt befrias och städerna så småningom omringas. Vi tror att naxaliterna i Indien är på rätt väg. Men man kan inte kopiera. Varje nation har sina särdrag. Här är t ex den nationella frågan viktig, att skapa ett fritt Östbengalen. Om man inte erkänner skillnaderna är man dogmatiker. Naturligtvis måste vi samtidigt följa de sanningar och erfarenheter som formulerats av Marx, Lenin, Stalin och Mao. Om man inte gör det är man revisionist. Vi vill varken vara det ena eller det andra.”

Kan ni tänka er en gemensam bengalisk nation av Väst- och Östbengalen?

Svar: ”Inte ännu.”

I framtiden då?

Svar: ”I framtiden ska vi skapa en enda värld.”

Litteratur:

Mer information om Pakistan finne att hämta i:

Tariq Ali: [Pakistan. Militärvälde eller folkmakt?](#) TEMA 1971.

Ingar Palmlund: *U-landssituation. Exempel Pakistan.* PRISMA 1970.

Vanna Beckman

Västpakistan – Östbengalen

Ur *Kommentar* nr 8 1971

Vanna Beckman sammanfattar här utvecklingen i Östbengalen. Se även artiklarna "Östpakistan och stormakterna" i nr 11-12/69 och "Pakistans sönderfall" i nr 3/71 (se ovan).

Natten mellan den 25 och 26 mars slog den västpakistaniska armén till. Minst 15 000 människor sägs ha dödats bara den natten enbart i den östbengaliska huvudstaden Dacca, i första hand ledare i Awamiförbundet, vänsterfolk, studenter, intellektuella. President Yahya Khan hade förhållat förhandlingarna med Awami-förbundets ledare Sheik Mujibur Rahman för att 25 000 man extra trupper skulle hinna flygas in från Västpakistan, och för att de västpakistaniska trupper som redan var förlagda till Östbengalen skulle ha tid att göra sig redo. Redo för ett slag som armén av allt att döma trodde skulle bli kort och dräpande men som fortfarande pågår. En kvarts miljon döda, en halv miljon, ingen vet. Hur många hundratals tusen eller miljoner som kommer att dö av svält vet ingen hel ler. Åtta miljoner östbengalier har räddat sig till Indien.

Awamiförbundet hade vunnit parlamentsvalet hösten 1970 på sitt sexpunktsprogram om självstyre för Östpakistan inom Pakistans ram. Partiet hade, eftersom majoriteten av Pakistans befolkning bor i den östra delen, majoritet i det nya parlamentet, näst störst blev All Bhuttos västpakistaniska Folkets parti. Parlamentet skulle haft sin första session den 3 mars. Den 1 mars förklarade Bhutto att han inte ämnade ställa upp om inte Awamiförbundet kompromissade om sexpunktsprogrammet.

Yahya Khan uppsköt sessionen på obestämd tid, Mujibur Rahman uppmanade till "civil disobedience" – ohörsamhet och passivt motstånd. Demonstrationer, generalstrejk, många dödade av armén blev resultatet i Östbengalen. För en kort tid etablerade Awamiförbundet kommittéer som kunde ta över administrationen i städerna. Den 15 mars for Yahya Khan till Dacca för att förhandla med Mujibur: stötestenarna var de ekonomiska relationerna mellan de båda delarna av Pakistan och frågan om armén – skulle en bengalisk armé etableras eller skulle västpakistaniska trupper stanna kvar.

Händelserna den 25 mars var väntade av de organiserade socialistiska grupperna i Dacca, alla ledare och större delen av kadren hade redan gått under jord på landsbygden. Större delen av de östbengaliska trupperna (East-Pakistan Border Rifles och the Bengal regiments) och polisen tycks också ha räddat sig ur staden utan alltför stora förluster. Västpakistaniska armén hävdar att dessa förberett ett myteri till morgonen den 26 och uppger det som förevändning för att den slog till. Hur det än är med den saken – en del icke-bengalier tycks också ha dödats av de bengaliska trupperna denna första natt. Sheik Mujibur Rahman inväntade arresteringen i sitt hem – Awamiförbundet hade inte förberett något väpnat folkligt motstånd.

Awamiförbundet representerar Östbengalens borgare

Awamiförbundet är ett parti som framför allt företräder den östbengaliska borgarklassens intressen. Före Indiens delning 1947 dominerades den östbengaliska ekonomin av rika hinduer, (zamindarerna); den muselmanska borgarklassen i Östbengalen hade aldrig fått tillfället att utvecklas. Just på grund därav var det efter 1947 enkelt för den västpakistaniska härskande klassen att ta makten i Östpakistan. Denna den härskande klassen i Väst består av rika storgodsägare framför allt från Púnjab, i intimt samarbete med industriägarna och topparna inom

armén och förvaltningen.

Den statliga förvaltningsapparaten har spelat en ovanligt viktig roll i Pakistan för kapitalismens utveckling, eftersom den klass som kom att bära upp industrikapitalet i många fall hade tvingats lämna sina ursprungliga tillgångar i Indien vid delningen av kontinenten. Staten hade alltså tvingats gå in för att bygga upp infrastrukturen och stötta privatkapitalet vid uppbyggnaden av industrin (om detta se vidare de båda artiklarna i nr 68 av *New Left Review*).

Vapen till Indien och Pakistan

Fram till 1965 fick Pakistan största delen av sitt militära bistånd från Förenta Staterna. Till 1958 hade de fått Sabre F-86-jagare, Canberrabombare och stridsfartyg. Efter den indisk-pakistanska konflikten 1968 införde USA vapenembargo till de stridande parterna, men 1968 levererades ändå ett hundratal Patton M-48 tanks via Italien till Pakistan.

Folkrepubliken Kina har i stor utsträckning övertagit USAs roll. Från och med 1965 har kineserna levererat MIG 19, T-49-tanks och lastbilar och lättare vapen. Omkring mars 1969 ska 40-50 stycken T-54 och T-55 tanks av rysk fabrikation ha lossats i Karachi, liksom reservdelar till de kinesiska MIG-planen.

Enligt ett vapenavtal från juli 1968 ska Sovjetunionen ha levererat 170 kompletta MIG-21, ett 40-tal Ilyushin 28-bombare och luftvärnsartilleri. Indien har protesterat livligt mot dessa uppgivna leveranser. Tidigare hade Sovjet försett Pakistan med material som uppgavs vara icke-offensivt, såsom helikoptrar eller transportfordon.

Pakistan förfogar också över ett antal Mirage-typer, köpta från Frankrike, liksom tre franska undervattensfartyg av typ Daphne.

Det amerikanska vapenembargot hävdades i oktober 1970 och USA erbjöd Pakistan 300 pansarfordon, 18 Starfighter F-104-A och några lätta bombplan av typ Canberra B-57. Värdet av denna materiel uppgick till några miljoner dollar. För innevarande år har Pakistan fått ett lån till militärt bistånd av USA på 5 230 000 dollar.

För Indiens del tog militärutgifterna fart under indisk-kinesiska konflikten 1962-63. De Hunter-plan och fartyg som Storbritannien levererade 1958 var otillräckliga och Indien vände sig till Sovjet. Mellan 1962 och 1966 importerade Indien MIG-21or, helikoptrar och hundratals pansarfordon från Sovjet. 1968 erhöll Indien 50 reajaktpän av typ SU-7, åtskilliga fartyg, varav ett undervattensfartyg och nya pansarfordon av typ T-54. Följande år beställde Indien TU-16-bombare med lång aktionsradie för att ersätta de gamla Canberra-planen.

Men från och med 1966 började Indien självt producera militärmateriel. Tanktypen Vijayanta fabriceras på brittisk licens, medan helikoptern Alouette framställs på fransk licens. I oktober 1970 togs den första helt indisktillverkade MIG 21an fram ur en fabrik tillhörig Nasik Unit of Hindustan Aeronautics Ltd.

Den indiska marinen har slutligen beställt undervattensfartyg av typ Daphne från Frankrike.

(*Le Monde* 13. 8. 1971)

Spontant motstånd

Motståndet mot den västpakistanska arméns angrepp var alltså till största delen oorganiserat och spontant, eftersom Awamiförbundet inte förberett något motstånd och vänstergruppernas verksamhet ännu var mycket obetydlig. De olika bengaliska arméenheter och polisen tycks emellertid ha gjort kraftigt motstånd och åsamkat den västpakistanska armén avsevärda för-

luster. Befolkningen stred hjältemodigt på många håll, med käppar, yxor och liar. London Times berättar t ex om hur 300 man pakistanska soldater som försökte arrestera politiska ledare i Kushtiadistriktet norr om Jessore omringades av 30 000 bengalier med stenar och käppar. Soldaterna sköt med raketer och k-pistar men när deras ammunition tog slut efter drygt ett dygn, dödades de av folket. ”Sorting out” och ”Kill and burn” var populära armé-beteckningar för de avskryvårda härjningar som armén utförde i jakten på hinduer, Awamianhängare och oppositionella i allmänhet.

Mot slutet av april tycks emellertid armén ha haft kontroll över samtliga städer. Mukti Fouj (befrielsearmén) som satts ihop av bengaliska soldater och som rekryterar ungdomar till militär träning i läger på båda sidor om gränsen till Indien arbetar huvudsakligen med att skära av kommunikationsledningarna för den västpakistanska armén, förstöra broar, vägar, telekommunikationer. Armén har svarat med att i allt större utsträckning använda vattenledningarna. Gerillan har börjat minera kanalerna, fästa sprängdeg på båtarnas motorer.

Vänstergrupperna har gått samman i en nationell befrielsefront, som av allt att döma tillämpar mer avancerad gerillateknik än den Awami-ledda Mukti Fouj. Rapporterna tyder på att ett närmande håller på att ske mellan stora grupper av Awamiförbundet och denna befrielsefront. Awamiförbundets provisoriska regering för Bangla Desh med säte i Kalkutta tvingas sannolikt av händelseutvecklingen också längre åt vänster. Men ännu förefaller den i hög grad företräda sina egna borgerliga intressen, sätta sin lit till den indiska regeringen (som den vill tvinga till ett erkännande) och till resor runt världen för att trycka på västländernas regeringar att inte ge ekonomiskt stöd till den västpakistanska regeringen. Men den politiska bilden är ännu oklar och förvirrad – alla rapportörer tycks dock överens om att motståndet fortsätter, att kampen alltmer frigör folkets krafter så att de sociala kraven framträder klarare. Detta kan var början till en långvarig revolutionär befrielsekamp.

Pakistans ekonomi sviktar

”Ju svagare en kolonialmakt är, desto mer är den beroende av att behärska sina underkuvade territorier formellt politiskt”, skriver Tariq Ali. Han drar parallellen med Portugal som, självt exploaterat av imperialismen, är den kolonialmakt som längst behållit sina kolonier också politiskt. De raffinerade metoder som Storbritannien och USA förfogar över klarar inte en svagare makt. Den härskande klassen i Västpakistan, själv exploaterad av imperialismen, hade inte råd att förlora sitt politiska grepp över öst. Den förmådde inte anlägga ett längre perspektiv, i vilket det kommer att visa sig att den brutala militärinterventionen endast påskyndar en bengalisk frigörelse. Den vågade inte kompromissa ens med Awamiförbundets moderata befrielseplaner. Inkomsterna från juteexporten (juten odlas endast i Östpakistan) stod för nära hälften av den utländska valuta Pakistan tjänade och var alltså en viktig faktor i upprätthållandet av den nuvarande maktfördelningen.

Pakistans ekonomi hade ännu inte återhämtat sig från förlusterna under upproren mot Ayub Khans militärdiktatur 1968-69. Ökningen i valutainkomster minskade i förhållande till tidigare år. Samtidigt var det dags att börja avbetalningen på de stora västlån som Västpakistan byggt upp sin industri med. Staten behövde alltså ytterligare lån, medan borgenärerna i stället på grund av det ekonomiska läget skar ner på fortsatt lånegivning. Avsikten var att förmå Pakistan att devalvera.

Hotet om devalvering, den politiska instabiliteten efter valet och förlusterna i naturkatastrofen i Östbengalen vintern 1970 minskade investeringslusten hos kapitalisterna ytterligare. Priserna steg med 50 procent, reserven av utländsk valuta rann ur landet fyra gånger snabbare än året

innan.

Om den härskande klassen i Västpakistan alltså inte ansåg sig ha råd att förlora Östpakistan, är frågan nu snarare hur länge den anser sig ha råd att behålla det: 70 000 man trupper i kontinuerlig strid i Västpakistan – kostnaderna har uppskattats till två miljoner dollar per dag – nästan totalt förlorade juteinkomster. Slaget började under den känsliga säsong när jute – och ris planteras. De brutna kommunikationerna och den icke fungerande industrin i kombination med hunger och terror gjorde att bönderna valde ris i stället för jute, om de alls förmådde plantera något. Financial Times har uppskattat att enbart genom den avbrutna juteexporten förlorade Pakistan 300 miljoner dollar i utländsk valuta på 45 dagar. Jute-marknaden, som redan tidigare var hotad av konkurrens från andra länder och från syntetfibrer kan kanske aldrig återerövrats. Östbengalen är inte heller någon vidare avsättningsmarknad för västpakistanska färdigvaror under nuvarande förhållanden.

Detta skulle ju tyda på att Bangla Desh inte längre skulle vara så lönsamt för Västpakistan. Men: För det första är armén nu djupt inblandad i projektet Krossa Bengalen. Så här sade en av nyckelmännen i operationen, generalmajor Shaukat Raza för ett par månader sedan:

”Ni kan vara fullkomligt säkra på att vi inte har företagit en så drastisk och dyrbar operation – dyrbar både i män och pengar – för ingenting. Vi gör ett jobb. Vi ska avsluta det, och inte överlämna det halvfärdigt till politikerna så att de kan röra till det igen. Armén kan inte komma tillbaka på det här viset vart tredje eller fjärde år. Den har viktigare uppgifter. Jag försäkrar er att när vi har avslutat det vi håller på med, så kommer det aldrig att behövas någon sådan operation mer.”

Pakistan och imperialismen

För det andra kommer de västpakistanska härskarna säkert även i fortsättningen att få stöd från USA-imperialismen. Även om Awami-ledarna är sympatiskt inställda till USA, och USA säkerligen rådde de västpakistanska ledarna att kompromissa med dem, så blir deras satsning självklar: i valet mellan Awamiförbundet – på inget sätt en stark organisation med folklig bas – och den västpakistanska armén – som hittills, uppfyllt sina åligganden i USA-pakterna SEATO och CENTO – väljer imperialismen att satsa på den västpakistanska härskande klassen. Armén – ”goda elever till sin lärare Pentagon” som den amerikanske ekonomen Thorner säger i en intervju – imiterar i själva verket USAs uppträdande i Indokina.

Nu försöker USA mana till moderation och modernisering av metoderna, kanske får Yahya Khan själv stryka på foten för att en efterträdare ska kunna göra någon typ av politisk kompromiss med de medlemmar av Awamiförbundet som kollaborerar – sådana finns givetvis.

Världsbanken har beslutat inställa sitt bistånd till Pakistan tills förhållandens ”normaliserats” – detta efter att en delegation besökt Östbengalen och konstaterat förhållandena – och USAs representanthus tog ett liknande beslut efter publiceringen av Världsbankens rapport. Men som Nixon sade efter detta beslut: ”Vi anser att vi kan spela en mer konstruktiv roll genom att fortsätta vårt ekonomiska bistånd till Pakistan och därigenom kunna påverka händelseutvecklingen”. Militärtransporter från USA till Pakistan har fortsatt under pågående strider och USA har i olika sammanhang låtit de pakistanska ledarna förstå att de kan räkna med fortsatt bistånd.

”De drog det på sig själva”

”I ett av världens mest tätbefolkade områden – Comilla-distriktet har en befolkningstäthet på 1900 per kvadratmile – såg man inte en människa. 'Var är bengalierna', hade jag frågat min eskort i de märkvärdigt tomma gatorna i Dacca några dagar innan. 'De har farit till sina hembyar', var det vanliga svaret. Här, på landet, fanns det fortfarande inga bengalier. Staden Gomilla, liksom Dacca, var helt stängd. Och på de sex milen på väg till Laksham förbi tysta byar, kunde jag räkna de bönder jag såg på mina två händers fingrar”....

”Militärlagarna som ständigt upprepas i radion och pressen föreskriver dödsstraff för den som fångas i färd med sabotage. Om en väg blockeras eller en bro skadas eller förstörs så riskerar alla hus inom hundra meter att raseras och dess invånare arresteras. 'Straffaktion' är ett uttryck som bengalierna' lärt sig frukta.

Vi såg vad det innebar när vi närmade oss Hajiganj som ligger på vägen mot Chandpur på morgonen den 17 april. Några kilometer före Hajiganj hade en fem meters bro skadats kvällen innan av rebellerna som ännu var aktiva i det här området. Enligt major Rathore hade en arméenhets omedelbart sänts ut på straffaktion. Långa rökspiralerna syntes på en kilometers håll. Och medan vi försiktigt körde över brädorna som bron reparerats med såg vi husen i byn till höger börja ta eld. I utkanten av byn såg vi soldater sprida elden med torra palmblad. De är som fnöske och används vanligen vid matlagningen. Vi såg också en kropp upplåst vid infarten till byn mellan två kokospalmer. Hundratals bybor hade flytt innan armén kom. Andra, som mannen vid palmerna, hade varit för långsam i vändningarna. När vi körde vidare sade majoren Rathore: 'De drog det på sig själva' ...”

Ur en rapport från mars-april 1971 av den västpakistanske journalisten Anthony Mascarenhas, som tillsammans med andra västpakistanska journalister inbjudits av armén för att beskriva hur Östbengalen nu återgick till det normala. Mascarenhas hoppade av och publicerade sin rapport i Sunday Times.

Pakistan och Kina

Pakistans regering kan uppenbarligen också räkna på fortsatt stöd från Kina. Pakistan fick nyligen ett nytt räntefritt lån från Kina, förutom det lån på 200 miljoner dollar som är avsett för sju olika utvecklingsprojekt under den nya Fjärde ekonomiska utvecklingsplanen. Enligt den västpakistanske journalisten Mascarenhas – som borde vara väl inne i bilden, f d andreredaktör vid Morning News i Karachi – fick Pakistan under andra veckan i maj nio 80-tons kanonbåtar från Kina, och fler skulle följa.

Pakistan var ett av de första länder som erkände Folkrepubliken Kina. Trots de nära relationerna mellan Indien och Kina under 50-talet stödde Kina från början Pakistans rätt till Kashmir, och när det indisk-kinesiska kriget bröt ut 1962 tog Pakistan parti för Kina

trots USAs påtryckningar. Efter detta krig, och under det indisk-pakistanska gränskriget 1965 underströks den gemensamma anti-indiska linjen. 1965 fick Pakistan det första kinesiska lånet, tanks och stridsplan har också gått från Kina till Pakistan.

Pakistan har varit en av Kinas få vänligt sinnade grannstater. Sedan 1964-65 har kinesiska plan kunnat passera över Karakorum-bergen till Karachi

– Kinas enda direkta led västerut. Nyligen avslutades också arbetet på. Vänskapens väg, som leder från Kina genom den del av Kashmir som Pakistan behärskar och på så sätt ger Kina en

avsevärt billigare handelsled via Karachi mot väster.

I Östbengalen finns ett flertal pro-kinesiska kommunistiska grupperingar. Många observatörer hävdar att Kinas ställningstagande för den västpakistanska förtryckarregimen allvarligt har hämmat och försenat en revolutionär utveckling både i Öst- och Västpakistan. Vad Kinas position i ett längre perspektiv kan få för konsekvenser är svårt att överblicka. Att revolutionärerna i Bengalen och Västpakistan får ta ad notam Maos ord om att lita till egna krafter är däremot klart. Deras arbete är under alla förhållanden ett långsamt och mödosamt organiserande av arbetare och bönder till en verklig revolutionär styrka.

Pakistan och Indien

Den sovjetisk-indiska pakten som slöts den 9 aug 1971 och som talar om, att ingetdera landet ska förse en tredje part som befinner sig i konflikt med någon av parterna med hjälp, och att de båda länderna ska konsultera varann för att garantera freden i området, om någon konflikt skulle uppstå. Pakten får ses som en av konsekvenserna av kriget i Östbengalen och Kinas ställningstagande för Pakistan. Pakten är en bekräftelse på en utveckling som varit på väg en längre tid och som naturligtvis påverkat de kinesiska ledarnas position. Awamiförbundet hade – och har – goda relationer med den härskande klassen i Indien. De representerar i stort sett samma klassintressen. Indira Gandhis regering har emellertid trots oppositionens krav inte erkänt Bangla Deshs provisoriska Awamiregering. USAs råd kan där ha spelat in. En revolutionär utveckling i Östbengalen ses naturligtvis med stor oro av hela den härskande klassen i Indien, i synnerhet mot bakgrund av situationen i den indiska delstaten Västbengalen. De indiska myndigheterna håller strikt politisk kontroll över de bengaliska träningslägren i gränstrakterna och avvärjar ständigt revolutionäres:

De indiska naxaliterna, det vill säga huvudsakligen KPI, (M-L) tycks för närvarande befinna sig i en mycket svår situation. De har allvarligt decimerats av polisens och arméns jakt på deras medlemmar (och det även under den period då KPI (M) delade regeringsmakten i Västbengalen) och de är sinsemellan splittrade. En majoritet av dem stöder uppenbarligen den revolutionära befrielsekampen i Östbengalen, men deras möjlighet att ge hjälp till denna, och utsikten för ett gemensamt uppsving för kampen i både öst och väst, tycks för närvarande begränsad.

Enligt Tariq Ali har händelserna i Östbengalen haft viktiga konsekvenser i Västpakistan. Ali Bhuttos parti har mer eller mindre splittrats i fraktioner: för progressiva grupper som stött honom har han nu öppet framstått som militär kollaboratör och ”pr-man för diktaturen”; för de rika som gav honom sin röst är det till förtret att han öppet medverkat till att militärlagarna fortfarande gäller. Att han kan bli en av USAs kompromisskandidater för en överenskommelse mellan Västpakistan och quislingar ur Awamiförbundet förefaller inte osannolikt. Hans roll kommer då än mer att klarna.

Den kamp som påbörjats i Östbengalen för politiskt, socialt och ekonomiskt oberoende kommer att bli lång och hård. Men de indokinesiska folkens segrar kommer inte att i längden förbli unika. De bengaliska revolutionärerna kan tillgodogöra sig deras erfarenheter och en gång nå deras mål.

Åtta miljoner flyktingar

”Under fyra månaders tid har Indien mottagit nära åtta miljoner flyktingar från Östbengalen, dvs en tiondel av Östpakistanens befolkning. Tidvis uppgår den dagliga invandringen till 50 000 personer. Varje dag går åtminstone mellan 20 000 och 30 000 bengalier över gränsen, både hinduer och muselmaner. Dessa människor vandrar i trasor på vägarna och strandar slutligen efter två dagars vandring och umbäranden i ett mottagningsläger högst tillfälligt hopkommet. I själva verket är det snarare en uppsamlingsplats, med köer utan slut för magra matransoner och summarisk läkarvård vid tältsjukhus som översvämmas av sjuka. Inte långt från Kalkutta grupperas flyktingarna i tält som ibland är upp till 40 meter långa och där hundra familjer får samsas. Människor med fötterna gråa av lera styr fram mellan vattenpölar och gyttejagropar som skapats av sommarregnen, klädda bara i en sarong. I detta läger är det inte tio eller tjugo eller ens 100 000 flyktingar utan 250 000.”

”Varje flykting har sin historia, sin fasa att berätta. En kusin halshuggen, en dotter våldtagen, barnen massakrerade, en by uttraderad av flyget eller nedbränd, lik som ätits upp av hundar eller förts bort av floderna, ett urskillningslöst dödande, ett mord på ett folk ...”

”Hjälporganisationerna i New Delhi gör allt vad de kan för att klara situationen. En koleraepidemi utbröt för två månader sen, men har kunnat begränsas, åtminstone för tillfället. Den tog ’bara’ 5 000 offer och angrep ungefär 35 000 människor. Men tusentals flyktingar irrar ännu på vägarna, utmattade och oftast utsvultna, utan att ens kunna begrava sina döda. De väntar på att hjälpen ska nå dem eller att de ska träffa på ett läger. Sommarens gytty och de första översvämningarna gör inte saken lättare ...”

”Flera miljoner människor i Nordöstra Indien har drabbats av översvämningar efter de enorma regn som fallit under de senaste dagarna. Hjälporganisationen för de östbengaliska flyktingarna har försvårats i vissa gränsområden ...”

Ur *Le Monde* 8-9 aug. 71

Källor:

Tariq Ali: *Bangla Desh: Results and Prospects* (*New Left Review* nr 68) och *Class Struggles in Pakistan* (*New Left Review* nr 63)

Richard Nations: *The economic structure of Pakistan: Class and Colony* (*New Left Review* nr 68)

Daniel Thorner, amerikansk professor vid Sorbonne. Intervjuad juli 1971, nyligen återkommen efter fyra månader i Dacca. *Pacific Research and World Empire Telegram* Vol II nr 4 och 5

Sunday Times 13 juni 1971

Le Monde Diplomatique juli 1971

Le Monde, Far Eastern Economic Review

Se även:

[Bangladesh Ceylon – Gnistor som kan sätta Indien i brand.](#)